

KA KOT SKIT-LEHNIAM BARIT

by

Fr. D. J. Wollaston, S.D.B., D.D.

Translated by

Fr. T. Resto, S.D.B.

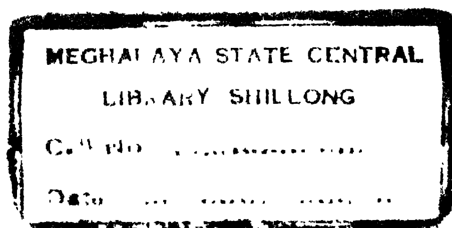
KA KOT SKIT-LEHNIAM BARIT

By

Fr D.J. Wollaston, S.D.B., D.D.

Translated by

Fr. T. Resto, S.D.B.

M. 1161

Printed at the Don Bosco Press,
SHILLONG - 3

NIHIL OBSTAT:

R. DAL ZOVO, S.D.B.

21-12-1970

IMPRIMATUR ·

✠ **HUBERT D'ROSARIO,**

ARCHBISHOP JONG KA

SHILLONG - GAUHATI.

1st January, 1971

Published by the

ARCHDIOCESAN CATECHETICAL COMMISSION.

KA KOT SKIT-LEHNIAM BARIT

KI JINGKDEW LYNNONG

KA RUKOM LEHNIAM EUKHARIST
(Ainguh)

KI SAKRAMENT.

KI SAKRAMENT. KI JINGPULE BAKHUID. KIWEI PAT KI JINGDUWAI.

KI TIAR NIAM JONG KA BALANG.

KI KALENDAR BA KDEW IA KA SKIT-LEHNIAM.

SHIKYNTIEN
HA KI NONGHIKAI

Ka Skit-lehniam jong ngi kam dei tang ka kot-pule hapoh klas. Kam dei tang kaban hikai lynnong katto katne shaphang ka Skit-lehniam. Ka Jinglehniam Khristan jong ngi ka dei ban iarap ia ki khynnah skul ban nangroi ha ka jingieit ia u Blei bad ia u Jisu Khrist, u Nongpynim jong ngi. Lyngba ki jingduwai, ki jingleh, ki dak bad ki tiar ba la kyntang, ngi mut ban ialam ia ki Khristan jong ngi kham hajan bad u Khrist.

Ki nonghikai kiba shimti ia kane ka kamram halor ki khynnahrit, ki dei ban pule, ban batai bad ban kylli jingkylli ha ka rukom ka bakhuid bad bariewblei.

Ki Lynnong ki long ki bajem bad bashai. Man la ka lynnong ka don la ka subjekt. Dei ban pynbna

nyngkong eh ia ka subjekt jong man la ka lynnong. Nangta sa pule ia kawei pa kawei ka kyntoit-lynnong (paragraph). Ka bha ba u/ka nonghikai kin pule nyngkong, kum ka jingpule nuksa, nangta sa pynpule-lang baroh shiklas ban bud ia u/ka nonghikai. Lada don ki kyntien kiba eh, batai shuwa ia ki da ki nuksa.

Haba la dep pule lut, phi lah ban kylli jingkylli. Sdang da kiba kham nang, sa pynbud da kiba kham duna da ka juh ka jingkylli. Khatar ne arphew ngut ki lah ban jubab ia ki jingkylli.

Ka Skit-lehniam jong ngi ka dei ka jinghikai baseisoh jong u Blei, jong u Jisu bad jong ka Balang. Haba ki khynnah jong ngi ki tip bad nang ban shim bynta ha ki jinglehniam, ki long kum ki Apostol kiba ialap ia ka Gospel jong u Jisu Khrist.

Ngi wan ban Mane ia u Blei.

1. Ngi burom ia ki Riewkhraw.

Ngi pynpaw burom ia ki riewkhraw, kiba bat ia ki kyrdan baheh. Ngi burom ia u Arshbishop, ia u Lat, ia u Myntri. Ngi leh ia kane da ki ktien ne da ki kam. Ngi ieng hakhmat jong ki; ngi ai ha ki ka nam bakyrpang. Ngi dei ruh ban burom ia ki da ki jingpyrkhat bad jingsngew.

2. Ngi burom ia u Blei.

U Blei U dei Uba Hakhlich-tam. Te ngi dei ban ai ha U ruh ka burom ka bahalor-tam. Ngi khot ia kane " Ka Jingmane " ne ka " Nguh ka dem ". Da ki jingleh jong ngi, da ki ktien jong ngi bad da ki dohnud bad mynsiem jong ngi, ngi mane ia u Blei. Ban kren lyngkut: Ngi mane ia u Blei da ka met, da ka jingmut bad da ka mynsiem jong ngi.

3. Bunsien ngi wan ialum-lang ban duwai.

Ngi dei ban burom ia u Blei, ban mane ia U ha baroh ki aiom bad ki jaka, namar-ba U dei u Nongthaw bad u Kynrad jong ngi. Ngi dei ruh ban ialum-lang ban duwai ha u Blei. Nangta ngi duwai, ym tang da ki jingpyrkhat bad jingsngew, hynrei da ki met jong ngi ruh.

thoh Bakhuid ba la pule ha ki riewngeit. U Jisu U don-lang haba ngi duwai bad ngi rwai. " Haba ar ne laingut ki ialang ha ka kyrteng jong Nga, Manga Nga don lang hapdeng jong ki." (Mt. 18, 20).

2. Ka Jingpynim jong u Khrist ka wan ha ngi ha ki Jinglehniam Paidbah.

Ha ka Jinglehniam jong ka Eukharist ne ha ka Mas Bakhuid, ka Jingknia jong u Khrist kaba la knia shisien ha ka Jingkhawai Bakhat-duh bad halor ka Diengphna la pynthymmai biang (la tyrwa biang) ha ka rukom ba iapher. " To leh ia kane ban buh jingkynmaw ia Nga." (Lk. 22. 18). Ha ka jinglehniam sakrament u Jisu U ai ki jingaiei. Ha ki jingpule, ki jinghi-kai jong u Jisu ki wan ha ngi. Haba ngi rwai ne ngi duwai, ngi duwai da u Jisu Khrist ne lyngba u Jisu Khrist."

3. Ki Tiar ne Atiar ba ngi pyndonkam ha ka Jinglehniam Paidbah.

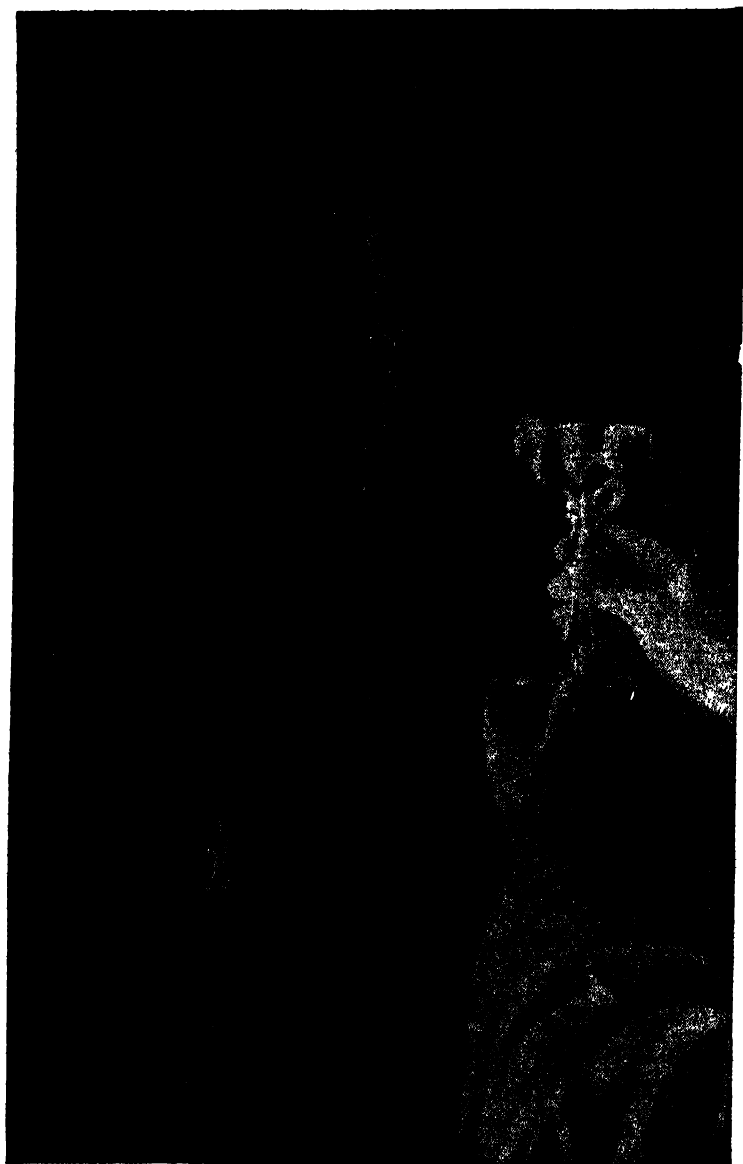
Ha ki Jinglehniam Paidbah, ngi wan ha iingmane. Ngi pyndonkam ia ka duwan. Ngi pyndonkam ia u kpu bad ka wain, ia ka um bad ia ki umphniang. Ngi donkam kiıkot ha kiba la thoh ia ki jingduwai ba la buh.

4 Ki Jingpule ha ka Skit-Lehniam

Ha ka Skit-Lehniam la pule na ka Baibl ia ka Ktien u Blei. Ki jingbatai ki ai jingmut ia ngi. Ngi sangeh shiphang ban puson ia ki. Ngi rwai ban ai-jingiaroh bad jingainguh ha u Blei, ban pan-map ia la ki pop bad ban pan na U ia ki jingaiei.

Ki Jingkylli.

1) Na no ki wan ki Jinglehniam-Paidbah bakongsan ?
2) Mano ba don bad ngi haba ngi iaduwai-lang ?
3) Kumno ngi pynkut ia ki jingduwai bad jingrwai jong ngi ?
4) Hangno la pynlong nyngkong-eh ia ka Jinglehniam Eukharist ?
5) Hangno la kynthup ia ki jinghikai bakongsan jong u Jisu ?

Ka Jinglehniam bakongsan tam jong ngi.

1. Ka Jingknia ka dei ka Jingaiti bakyrpang ha u Blei.

"Ka Jingknia" ka mut ka jingtyrwa ne jingnia ia ki jingai jong ngi ha u Blei. U Blei U pdiang ia ki bad U pynlong ia ki ki bakhuid. U Blei U sngewbha ban pdiang ia ki jingai jong ngi, bad U khotsngewbha ia ngi, ba ngin leit bam bad U ha ka jingkhawai.

2. Ka Jingknia Eukharist.

Ha ka Jingknia jong ka Eukharist ngi tyrwa ha u Blei, ia u kpu bad ka wain, kiba dei ki soh jong ka mariang bad jong ka jingtrei jong ngi, lyngba u lyngdoh. U Lyngdoh, da ka bor kaba u Khrist U la ai ha u, u pynkylla ia kine ki jingai sha ka Met bad ka Snam jong u Jisu Khrist. Kane ka dei ka jingai kaba u Blei U sngewbha eh. Nangta u Blei U khotsngewbha ia ngi ba ngin shim bynta ha ka jingkhawai, ha kaba ngi bam bad ngi dih ia ka Met bad ka Snam jong u Khrist.

3. Tang u Lyngdoh ba la pynkyntang u knia ia ka Jingknia.

U dei u Lyngdoh ba la pynkyntang uba knia ia ka Jingknia. Hynrei kito kiba ia donlang ki iasnoh-lem bad u haba knia. U Lyngdoh u ialam bad u tyrwa ia u kpu bad ka wain kiban kylla-long ka Met bad ka Snam jong u Jisu. Ki Paidbah ki jubab ia ki jingduwai bad ki tyrwa ia ka Jingknia kum ka jong ki hi. Lada donkam u Dikon bad u Subdikon ki iarap ia u Lyngdoh, [illegible]tba kiwei pat ki shakri-duwan ki iarap.

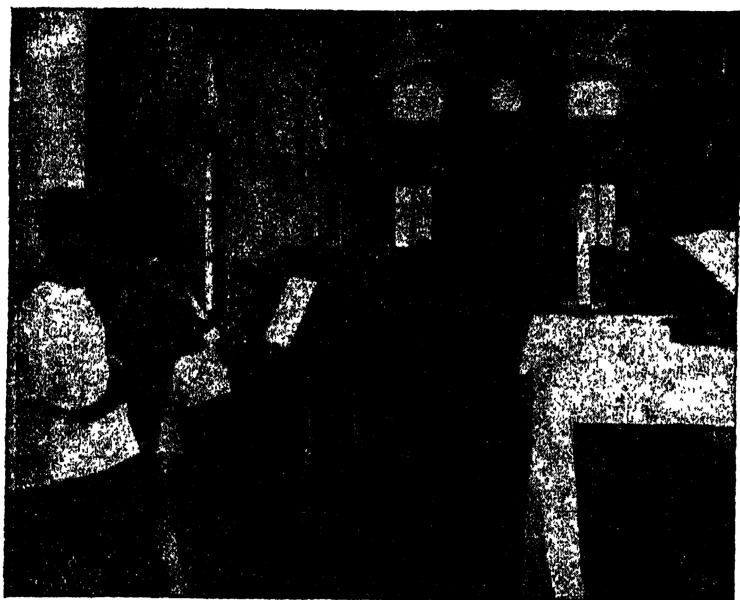
4. Ka Jinglehniam ia ka ktien jong u Blei bad ia ka Jingknia.

Ka jinglehniam baroh kawei ka don arbynta. Ka Jinglehniam ia ka Ktien jong u Blei, kata ka mut ki Jingpule Bakhuid; bad ka Jinglehniam Eukharist. Hynrei kine baroh artylli ki iasnohlang bad ki pynlong tang kawei ka jingmane. (Ka Riti (constitution) jong ka Skit-Leh-niam. No 56.)

Ki Jingkylli.

1. Kaei ka Jingknia ?
2. U Blei U leh aiu haba ngi tyrwa ha U ia ki jingai jong ngi ?
3. Ha ka Eukharist ngi tyrwa aiu pyngkong-eh ha u Blei ?
4. U Blei pat U pynkylla ia ki kam ki jingai aiu ?
5. Mano ba knia ia ka Jingknia Eukharist ?
6. Kino ki bynta bakhongsan jong ka Jingknia Eukharist ?

Ka Jinglehniam haba Rung.

1. U Rangbah Nongknia u rung hapoh Iingmane.

Kane ka Jingknia Eukharist ka long kaba donkam-eh, te la dei ban leh janai ia man la ki kam. U Nongknia Rangbah u phongjain ha Sakristi. Nangta u wan sha duwan lem bad ki shakri-duwan katba ki Paidbah patde ki rwai kawei ka jingrwai ha u Blei. U Lyngdoh bad ki shakri-duwan ki demkhohsiew hakhmat ka

Sakrament Bakhuid bad ki nguh hakhmat ka duwan. Nangta u Lyngdoh u doh ia ka duwan. Nangta ki leit sha ki shuki ne jaka shong.

2. Nyngkongeh ngi pan-map na u Blei.

Shuwa ba ngin kren ha u Blei ngi pan-map na ka bynta ki pop jong ngi. Te ki, u Lyngdoh bad ki shakri-duwan ki kynmaw ia la ki pop bad ki pan-map. U Lyngdoh u ai ia ka rukom jingmap.

3. "Ko Trai, to isynei", bad ka Jingrwai iaroh.

Nangta ki ia-onglang: "Ko Trai to isynei", lada ym shym la ong shuwa. Ha ki Sngi-khraw bakyrpang, kum ki Sngi u Trai, yn rwai ne ong ia ka "Jingrwai Burom (Gloria). Ka sdang da ki ktien: "Ka Burom ha u Blei hajrong..." (Lk. 2, 14).

4. Ka Jingduwai bakongsan eh ha ka por ba rung.

Mynta ka sdang sa ka jingduwai ban pan ia ka jingaiei u Blei. U Lyngdoh u ong da ka sur bashai. Ka jingduwai ka kut borabor ha ka kyrteng jong ka Trinity Bd. ne "da u Khrist u Trai jong ngi". Ki Paidbah ki iasnoh-lang da kaba rwai ne jubab "Amen". "Amen", "kane ka jingduwai ka dei ka jong ngi ruh".

Ki Jingkylli.

1. U Lyngdoh (Nongknia-Rangbah) u leh aiu hakhmat ka Sakrament Bakhuid?
2. Kumno u burom ia ka duwan?
3. Ngi leh aiu haba ngi sdang ia ka Jingleh-niam?
4. Lano ne mynno ki ong ne rwai ia "Ka Burom ha u Blei hajrong"?
5. Kumno ka kut ka jingduwai banyngkong?
6. Ka mut aiu "Amen"?

Ka Skit-Lehniam ia ka Ktien u Blei

BYNTA I.

1. Ka Jinghikai jong u Jisu.

Ha ki por banyngkong jong ka Balang ngi pule ba ki Khristan ki ia-bud shida ia ki jinghikai jong ki Apostol bad ha "Ka jingkdiah Kpu" (Kam. 2, 42). Dei na kane ka daw ba ka don ka jinghikai jong u Blei bad u Jisu shuwa ka Jinglehniam Eukharist.

2. Ki Jingpule na ka Jutang Barim bad Bathymmai.

Ha ki Sngi u Blei bad ki Sngi-khraw, ki don laitylli ki jingpule: Kawei na. ka Jutang Barim; kawei pat na ki Jingthoh ha ki por jong ki Apostol, bad sa kawei na ka Gospel. Ha kiwei pat ki sngi, ki don tang artylli ki jingpule. Ka jingpule ba-ar ka dei na ka Gospel.

3. Ki Paidbah ki iashong ban sngap dngong.

Ia kine ki jingpule la pule na ka lyngknotkot (ambo) ha u diengpynieng. Ki Paidbah ki iashong khop ban sngap dngong ia ki jingpule. Haba la dep pule u nongpule u ong. " Kane ka ktien u Blei", bad baroh ki ia jubab: " Ngi sngewnguh ia u Blei". Nangta ka bud sa ka phawar-niam (psalm) ne ka jingduwai da u Paidbah.

4. Ki Jingpule ki iarap ia ngi ban tip ia u Jisu.

Ki jingpule na ka Jutang Barim ki pyni ha ngi kumno u Blei U la pynkhreh ia ki jaidbynriew na ka bynta ka jingwan u Jisu. Ki Shithi jong ki Apostol ki batai ha ngi kumno ba la bud ia ki jinghikai u Jisu.

Ki Jingkylli.

1. Mano ba la ai ia ki jinghikai jong u Jisu ha ki Khristan banyngkong ?
2. Kumno ngi kynmaw ia kine ki jinghikai ?
3. Ha ki Sngi u Blei bad ha ki Sngi-khraw ki don katno tylli ki jingpule ?
4. Haman la ka Jingknia Eukharist la pule ia ki jingpule ba kumno ?
5. Kumno ngi dei ban shahshkor ia ki jingpule ?
6. Ki Jingpule na ka Jutang Barim ki hikai aiu ia ngi ?

Ka Skit-Lehniam ia ka Ktien u Blei

BYNTA II.

1. Ka jingpynkhreh na ka bynta ka Gospel.

Ka Jingpule bakongsan ha ka Skit-Lehniam ia ka Ktien u Blei ka dei na ka Gospel. Shuwa kane ka jingpule ki Paidbah ki ieng bad ki rwai kawei ka jingrwai-kmen, "Alleluia." U Lyngdoh u ong jam : "U Trai U don lem bad phi", bad ki Paidbah ki jubab "Lem bad phi ruh".

Nangta u Lyngdoh u ong biang: "Ka jingpule na ka Gospel kat kum u...... (kyrteng u nongthoh Gospel)." Ki Paidbah ki jubab, "Ka burom ha Me, ko Trai."

2. Ka Jingpule ba sngew-maian na ka Gospel.

Teng teng la pawang jingiwbih ia ki Gospel khnang ban pynpaw burom ia ki jinghikai banylla jong u Nongpynim jong ngi. Nangta la pule ia ka Gospel ha u Paidbah da ka bashai. Ki dei ki ktien jong u Jisu hi. Nangta ki Paidbah ki ia ong: "Ka jingiaroh ia Me, ko Trai Jisu." Nangta u Lyngdoh u doh ia ka Kot bad u ong: "To ki Ktien jong ka Gospel kin weng noh ia ki pop jong ngi". (I. Cor. 5, 7).

3. Ki Ktien-kyntu bad ka "Nga Ngeit" (Credo).

Hadien ka Gospel u Lyngdoh u ai ka jingiathuhkhana lyngkot ne ki Ktien-kyntu. Nangta ha ki Sngi u Blei ne ha kiwei pat ki Sngikhraw, yn ong ia ka jingphla ka jingngeit, ba la khot KA JINGPHLA JINGNGEIT NICEA, da baroh lang. Ha Ri India lah ban duwai da ka Jingngeit jong ki Apostol ha ka jaka jong KA JINGPHLA JINGNGEIT NICEA.

4. Ka Jingduwai jong ki Riewngeit.

Ha ki Sngi u Blei bad ha kiwei ruh ki sngi, ka don ka jingkyrpad bakyrpang ia u Blei halor ki jingdonkam jong ki por mynta. Ngi duwai na ka bynta ka Balang, na ka bynta ki jingdonkam jong ki Lyngdoh jong ngi bad jong ki paralok, bad na ka bynta ki jingdonkam bakongsan eh.

Ki Jingkylli.

1. Nangno la shim ia ka jingpule bakongsan ha ka Mas ?
2. Ka mut aiu " Alleluia " ?
3. Ki Gospel ki iathuh aiu ha ngi ?
4. U Lyngdoh u ong kumno hadien ka Gospel ?
5. Ha ki Sngi u Trai bad ha kiwei pat ki sngi, la ju leh aiu hadien ka Gospel ?
6. Kaei ka JINGPHLA JINGNGEIT NICEA ?

Ka Jingpynkhreh ia ka Jingknia Eukharist.

1. Ia u kpu bad ka wain la pynkhreh.

La wanrah ia u kpu bad ka wain, ha ka duwan. La tyrwa ia ki ha u Blei. Ki dei u kew bad ki sohwain na ka mariang jong u Blei. U bynriew u thaw kpu bad wain ia ki. Katto katne sienjaw ka um la khlehlang bad ka wain kum ka dustur jong ki Ju. Ngi ainguh ia u Blei na ka bynta kane ka jingbam. Kane

ka jingbam-jingdih ka pyni ia ngi ba na ki bun symboh-kew la pynlong kpu bad na bun ki soh-wain la pynlong wain. Kane ka dei ka dak jong ka jingiatylli ne jingiasnohlang. Kane kan long ka jingbam ia ka mynsiem jong ngi.

2. Ka Jingknia ka dei ka jong u Lyngdoh bad jong ki Paidbah.

Mynta u Lyngdoh u thet ia la ki kti. U iathuh ha u Paidbah ba ka jingknia kam dei tang ka jong u hi, hynrei ka dei ka jong kito baroh kiba iadon lang ha kane ka jinglehniam. Nangta u duwai ia ka jingduwai pynkhreh bad ki Paid ki jubab " Amen ".

3. Ka Jingduwai banyngkong jong ka Jingknia.

Mynta ka sdang ka Jingduai-Ainguh (Eukharist). Eukharist ka mut " Ka jingainguh". U Lyngdoh bad ki Paidbah ki ia snohlang ban ainguh ia u Blei.

4. Baroh-lang ki iatyrwa ha u Blei ia ki jingainguh bakmen.

Kane ka jingduwai ka dei kawei na ki jingainguh bakmen ha u Blei, na ka bynta baroh kiba U la leh ia ngi. Ia kane ka jingduwai la duwai ha ki rukom ba kham iapher katkum ka

jingwan jong ki sngi khraw ha ka snem. Nangta baroh ki Paidbah ki iarwai-lang ia ka jingiaroh " Bakhuid - Bakhuid " bad ka kut da " Yn iaroh ia uta uba wan ha ka kyrteng jong u Trai ". (Mt. 21, 9).

Ki Jingkylli.

1. Nangno ngi ioh ia u kpu bad ka wain ?
2. Kumno u kpu bad ka wain ki hikai ia ngi ban ialong shitylli ?
3. Hato ka Jinglehniam Eukharist ka dei tang ka jong u Lyngdoh marwei ?
4. Ka mut aiu " Eukharist " ?
5. Hato ka jingainguh bakmen (Preface) ka dei ka juh man ka sngi ?
6. Haba ngi ong "Bakhuid, Bakhuid" ngi kren aiu shaphang u Jisu ?

Ka Jingduwai Eukharist shisha.

1. Ka jingkylla Met bad Mynsiem na u kpu bad ka wain.

Mynta ka Jingknia bashisha ka sdang. U Lyngdoh u kyrpad ia u Blei ba Un pynkylla ia u kpu bad ka wain sha ka Met bad ka Snam jong u Jisu. U Lyngdoh u pyndonkam ia ki juh ki ktien jong u Jisu. "Kane ka dei ka Met jong Nga ia kaba yn aiti na ka bynta jong phi." "Kane ka dei ka khuri jong ka Snam jong Nga, ka Snam jong ka Jutang Bathymmai bad bymjukut".

2. Ka Jingiarisa lang.

U Lyngdoh mynta u pynkyntang, u rah shajrong bad u demkhohsiew. Nangta u Lyngdoh u ong jam: " To ngin ia pynbna ia ka jingmaia jong ka jingngeit ". Ki Paidbah ki jubab: " U Khrist U la iap; U Khrist U la mihpat; U Khrist Un sa wan biang ", ne da kum ki juh ki kyntien.

3. Ka Jingtyrwa ia ka Jingduwai.

Ka Balang mynta ka pynkynmaw ia u Jisu Uba la shah-iap, Uba la mihpat bad Uba la kiew sha bneng. Ia u Jisu la tyrwa ha u Blei; te ki Paidbah ruh ki tyrwa ialade ha u Blei. Ka dei kane, namarkata, ka jingiatylli ki jingduwai jong ki jaitbynriew ha ka pyrthei bad ha bneng ban tyrwa ia kane ka Jingknia ha u Blei.

4. Ka Jingpynkut ia ka Kanon.

Ban pynkut ia kane ka Jingduwai Eukharist, u Lyngdoh u kyntiew ia u Kpu Bakhuid bad ia ka Wain Bakhuid kaba don ha ka khuri, kiba long mynta ka Met bad ka Snam jong u Jisu, bad u tyrwa ia Ki ha u Blei. Ki Paidbah ki ong: " Amen", ban kubur ia ka sakhi jong ki.

Ki Jingkylli.

1. Ka mut aiu "Ka jingkylla Met bad Snam na u kpu bad ka wain"?

2. Ki ktien aiu u Lyngdoh u pyndonkam ha kane ka jingpynkylla?

3. Kiei ki kyntien jong ka jingmaia ka Jingtieng?

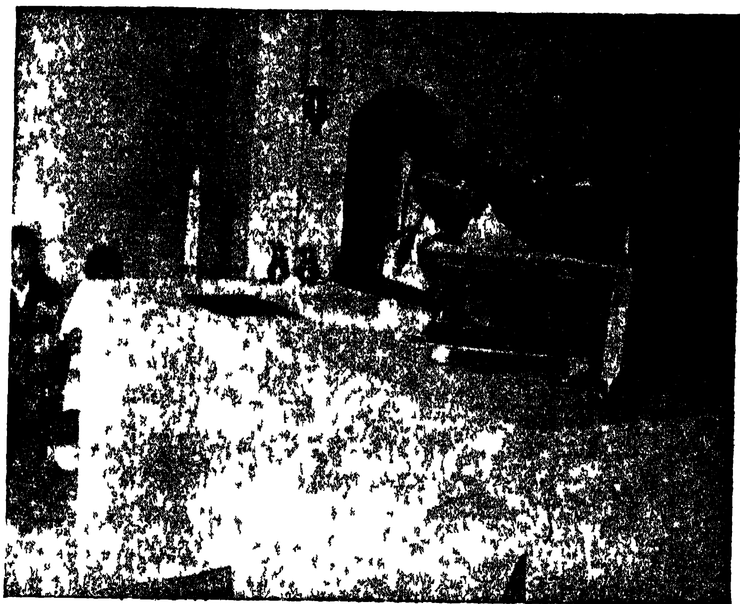
4. U Jisu U la leh aiu na ka bynta jong ngi?

5. Mano ba tyrwa ia kane ka Jingknia ha u Blei?

6. U Lyngdoh u kyntiew aiu ha bakut ka Kanon?

Nga long u Kpu jong ka Jingim.

(Jn. 6, 48).

1. Ka Jinglehniam Eukharist ka dei ruh ka Jingkhawai.

Ka Jinglehniam Eukharist jong ki Khristan kam dei tang ka Jingknia. Ka dei ruh ka Jingkhawai. " Lada uno uno un bam na une u Kpu, un im junom ". (Jn. 6, 52).

2. Ka Jingduwai ba la hikai ia ngi da u Jisu hi.

Ha ka Jingknia ngi pynkhreh ia ka Jingkhawai da ka jingduwai ba la hikai ia ngi da u Jisu, " Ko Kpa jong ngi ". Ka dei ka jingduwai jong ka jingieit, jong ka jingiatylli bad jong ka jingiamap markylliang. Baroh ki Paidbah ki ia-ong lang. U Lyngdoh u batai ia ka ; bad ki Paidbah ki ong : " Naba ka Hima, ka Bor bad ka Burom, ki long ki jong Me mynta bad junom ".

3. U Jisu U ai ha ngi ia ka jingsuk jong U.

Mynta ngi pan na u Jisu ia ka jingsuk jong U, bad ngi iasuk hapdeng iwei bad iwei pat. Ka " jingdoh " jong ka jingsuk la ia ai markylliang. U Lyngdoh u pynhap ia i dkhot Kpu Bakhuid ha ka Snam Bakordor kaba don hapoh ka khuri, katba ki Paidbah ki iaduwai ne iarwai : " Ko Khun Langbrot u Blei...... ".

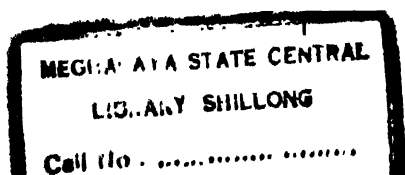
4. Ka Met bad ka Snam jong u Khrist ki dei ka jingbam-jingdih jong ngi.

Nangta u Lyngdoh u pdiang Komunion u ong : " Une U dei u Khunlangbrot jong u Blei Uba kitnoh ia ki pop jong ka pyrthei. Suk kito, ia kiba la khot ban wan sha ka Jingkhawai u Trai." Ki Paidbah ki ia-ong : " Ko Kynrad,

ngam long uba bit ban pdiang ia Me; shu ong tang shikyntien, bad ngan sa koit noh." Nang-ta yn ai Komunion ha ki Paidbah, da kine ki ktien : "Ka Met u Khrist". Ki Paidbah ki jubab: "Amen". (kaba mut: Nga ngeit ba nga pdiang ia u Trai.) Ka bud sa ka jingduwai balyngkot jarjar.

Ki Jingkylli.

1. Hato ka Jinglehniam Eukharist ka dei tang ka Jingknia?
2. Lada ngi bam ia kane ka jingkhawai, u Jisu U kular aiu?
3. Ka jingduwai aiu u Jisu U hikai ia ngi?
4. Ka "jingiadoh" ka pynkynmaw aiu ia ngi?
5. Kane ka jingduwai ka hikai aiu ia ngi?
6. Ha ka per Komunion ka mut aiu ka ktien "Amen"?

Ka Rukom Pynwai.

1. "To leit ha ka jingsuk u Khrist" ne "To leit-suk, ka Mas ka la wai".

Mynta la pyndep ia ki jingduwai bakhatduh. Lada u Lyngdoh u don eiei ban pyntip ha u Paidbah, u pyntip mynta. Hadien kane u ai ia ki jingkyrkhu halor u Paidbah. U Dikon ne u Lyngdoh u ong: "Ka Jingknia ka la kut", ne "Ka Mas ka la wai. To ialeit ha ka jing-

suk jong u Khrist", bad ki Paidbah ki jubab: "Ngi sngewnguh ia u Blei".

U Lyngdoh bad ki Nongiakñia-lang ki doh ia ka duwan. Baroh ki ia nguh hakhmat ka duwan, ki demkhohsiew ha ka Sakrament Bakhuid bad ki ialeit sha Sakristi. Nangta yn rwai ia ka jingrwai pynwai.

2. Ka jingiaknia-lang jong ki Lyngdoh ha ka Jingknia Eukharist.

Teng-teng ia ka Jingknia Eukharist katto katne ki Lyngdoh ki iaknia-lang. Kane ka jingleh ka kdew ia ka jingiatylli jong ki Lyngdoh u Khrist.

3. Ka Komunion ha ki ar dak: U Kpu bad ka Wain.

Teng-teng ki Paidbah ki lah ban pdiang Komunion ym tang da u Kpu Bakhuid hynrei ruh da ka Wain Ba-la-kyntang, kata ka mut da baroh artylli.

4. Ki Skit-Lehniam Eukharist Bakyrpang.

Ki don ki por bakyrpang ha kiba la pynlong ia ki Jinglehniam-Eukharist. Kine ki dei ha ka por pdiang Baptisma, ha ka Jingkyntiewkurim ne ha ka Jingkyntang-Lyngdoh.

5. Ka Jinglehniam Eukharist ia kiba la iap.

Ha man la ka Jingkñia Eukharist la ju duwai na ka bynta ki ba la iap. Maki ruh ki don ha ka Balang jong u Khrist. Hynrei tengteng la pynlong Jingknia Eukharist ban kynmaw ia kiba la iap ha ka por ba ki iap, ne haba leit on-tep ne ha ka sngi lyngkhuh snem.

Ki Jingkylli.

1. Haba la kut ki jinglehniam, u Lyngdoh u leh aiu ?
2. U Lyngdoh u leh aiu ia ka duwan ?
3. Haba bun ki Lyngdoh kiba iaknia-Mas lang, phi khot kumno ia kata ka Mas ?
4. Ha ka Komunion, hato ngi pdiang tang ia u Kpu khlem ka Wain ?
5. Iathuh mynno ne lano yn pynlong ia ki Mas bakyrpang ?
6. Hato ngi juh duwai na ka bynta kiba la iap ha ka por Mas ?

KI SAKRAMENT.

Ka Baptisma.

1. Ka Jingaiei jong u Blei lyngba ki Sakrament.

U Jisu u Blei bashisha, U la wan longbriew ban im bad ban iap na ka bynta jong ngi. Mynta ban ai ha ngi ki jingaiei jong U, U pyndonkam ia ki atiar jong ka pyrthei ha kiba u bsiap ia ka bor-blei jong U. Lyngba kine ki tiar ne atiar U ai ha ngi ki jingaiei bakyrpang.

2. Ki Laitylli ki Sakrament Banyngkong.

La kha ia i khunlung. I khie i san bad la bsa ia i. Te u Jisu U ai ha ngi ia ka Baptisma ba ngin ioh rung hapoh ka Balang; ka Jingpynskhem, ba ngin ioh-pynkhlain hangta; ia ka Komunion Bakhuid ba ngin ioh jingbam. Kine ki lai tylli ki Sakrament ki pynlong ia ngi ki Khristan-pura, ha ka Hima jong u Khrist kaba hangne ha pyrthei.

3. Kiwei pat ki Sawtylli ki Sakrament.

Haba ngi pang, ngi donkam ia ki dawai. Ka Jingmap ia ki pop bad ka Jingpynsleh ia ki bapang ki leh ia kane hapoh ka Balang. Ha ki por bakhraw bad bakyrpang jong ka jingim

jong ngi, ngi donkam ia ki jingiarap bakyrpang na u Blei. Ka Jingkyntang Lyngdoh bad ka Jingkyntiewkurim ki dei kita ki Sakrament bakyrpang ban iarap ia ngi, ha ka Balang.

4. Ka Baptisma....da ka um bad u Mynsiem Bd.

Ka Baptisma ka dei ka Sakrament ban pynrung ia ngi hapoh ka Balang jong u Khrist. "Lymda la kha thymmai ia u briew da ka um bad da u Mynsiem Bd., un ym lah ban rung hapoh ka Hima jong u Blei." (Jn. 3, 5).

5. Ka Baptisma ia baroh.

U Lyngdoh u dei u nongpynbaptis; hynrei ha tmier ka jingiap, uno uno ne kano kano ki lah ban ai baptisma. "Nga pynbaptis ia phi ha ka kyrteng u Kpa bad u Khun bad u Mynsiem Bd." La leh ruh ia kiwei ki jinglehniam barit. Ia ka umphniang bad ka Krisma la pyndonkam ban pyni ba ia ka mynsiem la pynkyntang (la pynlong ka bakhuid); ia tbeh ia u mombati ban thewpharshi ia ka jingngeit barhem hapoh ka mynsiem; la ai ne pynkup da ka jainlich ban thewpharshi ba ia ka mynsiem jong ngi la pyllait na ka Pop-Tynrai.

Ka Jingmap ia ki pop.
BAD KA
Jingpynsleh ia ki bapang

1. Ngi baroh ngi donkam ia ka jingmap.

Baroh ki briew ki shah pynshoi. Ngi baroh ngi long ki nongpop. Ngi donkam ia ka Jingaiei ban khie-joit na ka pop. Te u Jisu U la ai ha ngi ia ka Sakrament ban map noh ia ki pop jong ngi. Ngi khot ia kane ka Sakrament ne ka lad: Ka Jingmap ia ki pop.

2. U Jisu U la map ia ki nongpop. U la ai ka Jingmap na ka bynta ki nongpop.

U Jisu U la ong ha ki Apostol: "To ioh-pdiang ia u Mynsiem Bakhuid. Ia ki pop jongno jongno ruh ba phin map, la map ia ki. Bad ia ki pop jongno jongno ruh ba phin bat, la bat ia ki." (Haba phin map ia ki pop jongno jongno ruh, Ngan map ia ki bad haba phin bat ia ki pop jongno jongno ruh, Ngan bat ia ki.") (Jn. 22, 22).

3. Kumno ban phla bha.

Ban phla bha, ngi dei, 1) ban pan ia ka jingiarap jong u Blei; 2) ban iit-bniah ia ki pop ha ka mynsiem, 3) ban sngewsih bad isih

ia ki, 4) ban leit iathuh ia ki ha u lyngdoh ba ngin ioh-pdiang ia ka jingmap, 5) ban pyndep ia ka jingpynshitom ba la ai da u lyngdoh, 6) Nangta u lyngdoh u ong : " Nga map noh ia ki pop jong phi : Ha ka kyrteng u Kpa bad u Khun bad u Mynsiem Bakhuid."

4. Ka Jingpynsleh ia ki bapang.

Haba ngi pang jur, u Jakob Apostol u kyntu to " khot ia ki lyngdoh, to ai ba kin pynsleh ia u... lada u la leh pop, yn map noh ia u." (Jn. 5, 14-15).

5. U Blei U lah ban pynkoit ia ka met ruh.

Kane ka Sakrament kam dei tang ia kito kiba ha tmier ka jingiap, hynrei dei ban ai ia ka tang shu i-jur ka jingpang. Ka jingaiei jong u Blei ka lah ban pynkhiah ia ka jingpang jong ka met ruh.

Ki Jingkylli.

1. Da ka Sakrament aiu la map ia ki pop jong ngi ?
2. Mano ba la ai bor ha ka Balang ban map noh ia ki pop ?

3. U Jisu U la pyndonkam ia ki ktien aiu ban map ia ki pop?

4. Donkam san tylli kiei kiei ki ban iarap ia ngi ban phla hok: kiei kita?

5. U Apostol aiu u kren shaphang ka Jingpynsleh ia kiba pang?

6. Ha kino yn ai ia kane ka Jingpynsleh ia kiba pang?

Ka Jingkyntang Lyngdoh
BAD KA
Jingkyntiew Kurim.

1. Ka Jingkyntang Lyngdoh.
Wat mynta ki por ngi donkam ia ki Apostol.

U Jisu U la jied bad la pyntbit ia ki Apostol ba kin seng, kin pynroi bad kin sharai ia ka Balang jong U. Wat mynta ki por ngi donkam ia ki Apostol. Kine ki long ki Bishop bad ki Lyngdoh jong ka Balang. Ki Apostol ki la thung Bishop ia u Timothi, ia u Titus, ia u Linus bad ia kiwei. Da ka Sakrament ka Jingpynkyntang Lyngdoh, ka Balang ka pynkyntang ia ki Bishop bad ki Lyngdoh.

2. Ki Bishop ki Nongbujli ia ki Apostol.

Ki Bishop ki iohpdiang ia ki kyrdan bahalor-tam. Da ka Jingpynkyntang ki iasnoh-lang bad kiwei pat ki Bishop, khamtam eh bad u Bishop Rangbah-duh, u Pope. Ki dei ki Nongpateng jong ka kynhun Apostol. U Pope u dei u Bishop jong ka Rome, hynrei u don ka bor halor jong ka Balang salonsar.

3. Ki Bishop ki sharai ia ka Jyllaniam (diocese). U Bishop u donkam ia ki Lyngdoh ban iarap ia u ban pynlong ia ka Jingkñia Eukharist, ban ai ia ki Sakrament, bad ban ialap ia ka Gospel. Ki

Dikon bad ki Subdikon ki iarap, bad teng-teng hadien ki long Lyngdoh. Ban ioh long ki Lyngdoh bad ki Bishop, ki samla shynrang ki dei ban pule bad sngewthuh bha ia ka niam jong u Jisu Khrist. Ki dei ruh ban im hok.

4. Ka Jingkyntiew Kurim.

Ka Jingkyntiew Kurim ka dei ka Sakrament kaba ki shi-tnga ki iohpdiang. Baroh arngut ki dei ban imlang kawei ka jingim ha ka jingiaieit bad jingialong kawei. Ki dei ban sumar bha ia la ki khun. "Ia kaba U Blei u la pyniasnoh, u briew um dei ban pyniakhlad." (Mt. 19, 6). Shuwa ba ki briew kin iashong kurim, ki dei ban kohnguh ia ki aiñ jong ka Balang. Ki jinglehniam jong ka Jingkyntiew Kurim ki shait-dei ban long hakhmat u Lyngdoh.

Ki Jingkylli.

1. Mano ba la hikai pyntbit ia ki Apostol na ka bynta ka jingtrei ha ka Balang ?
2. Da ka Sakrament aiu la kyntang Bishop bad Lyngdoh ?
3. Ki Bishop ki mih pateng iano ?
4. Hato baroh ki Bishop ki iaryngkat ha ka bor?
5. Ki Nongtrei Balang aiu ki iarap ia ki Bishop ha ka Jyllaniam jong u ?
6. Kiei ki kamram jong u tnga bad ka tnga ?

Ki Sakramental

1. Ka Jingtep ia ki Khristan.

U Blei U la ong: " Naba me long ka khyndew bad sha ka khyndew men leit phai." (Gen. 3, 19). Haba ngi iap, ka mynsiem jong ngi ka leit hakhmat u Blei ban shah bishar, bad ka met pat de ka leit ban shah-tep ha ka khyndew.

Haba ngi tep ia kito kiba iadei kur bad ngi, ngi sngewsih. Hynrei ki Khristan ki dei ban kynmaw ba hadien ka jingiap ka wan sa ka bneng. Ngi shait duwai, " To ai ha ki ia ka jingjahthait bymjukut." Ka jingmut jong ka jingjahthait ka dei ka " Jingsuk," ka jingkmen ha bneng. Ngi dei ban duwai na ka bynta ki mynsiem jong kiba la iap khnang ba kin lah ban rung hapoh " ka Hima ba la pynkhreh na ka bynta jong ki." (Mt. 25, 34).

2. Ban iehnoh ia kiei kiei na ka bynta u Blei.

Naduh ki sngi banyngkong jong ka Balang, bun ki briew ki la kwah ban pynleit ia la ka jingim ha kaba trei na ka bynta u Blei. " Uno uno uba la iehnoh ia la ki ïng ki sem, ki hynmen-para, ki kmie ki kpa; ia la ki khun ne ia ki khyndew na ka bynta ka Kyrteng jong Nga,

un iohnong shispah shah, bad un ioh pateng ia ka jingim bymjukut." (Lk. 18, 23). Bun bah ki briew, kynthei bad shynrang, ki leh ia kane da kaba leit long Brodar ne Sistar ne Lyngdoh na ka bynta ka burom jong u Blei.

3. Kaba mane ia u Jisu ha ka Sakrament Bakhuid tam ka Duwan.

U Jisu U wan hiar halor ka duwan kum u Jingkñia, bad U ai ha ngi Ïalade ban long u Jingbam Khristan. U don shisha ha u Hostia ba la kyntang bad ha k Khuri Bakhuid. Ha Ïngmane ngi don ka Jingmane ia u Jisu ha u Hostia. Ha kane ka por ngi duwai, ngi rwai, ngi shah shkor ia ki jinghikai jong U bad ngi iohpdiang ia ki Jingkyrkhu jong U.

Ki Jingkylli.

1. Ngi wan-mih nangno bad shano ngin leit?
2. Lano ka Bneng kan wan ha ngi?
3. Balei ngi duwai na ka bynta ki mynsiem hadien ba ki la iap?
4. Kano ka lad babha tam eh ban pynleit ia la ka jingim?
5. Mano ba aiti ia la ka jingim ban trei tang na ka bynta u Blei?
6. U Jisu U da don shisha hangno ha kane ka pyrthei?

Ki Jingduwai bad ka Jingpule Bakhuid.

1. Ngi baroh ngi dei ban duwai.

U Blei U dei U Nongthaw jong ngi. Ngi dei ban mane ia U. Ngi dei ban pyrkhat bunsien shaphang jong U. Ngi dei ban duwai ha U. Haba u Jisu U dang don hangne ha pyrthei, U la ju duwai ha U Kpa jong u ha Bneng. Ka Balang baroh kawei ha pyrthei ka dei ban duwai ha u Blei.

2. Ka Breviary ne ka Jingduwai jong ka Balang.

Na 'kane ka daw la thaw ia ki jingduwai bad ki jingpule bakyrpang. Ia kine ki jingduwai bad jingpule la pyndonkam khamtam-eh da ki Bishop bad ki Lyngdoh; kiwei ruh ki lah ban pyndonkam. Ka kot ba kynthup ia kine ki jingduwai bad jingpule ngi khot "Ka Breviary." Da kaba pule bad duwai ia kine ki jingpule bad jingduwai ngi kynmaw bunsien ia u Blei bad ia kaei ba U kwah ia ngi ba ngin leh.

3. Ki por ban duwai.

Ka long ka babha ia ngi ban duwai ha ki por ba la buh: Mynstep ngi duwai ban iaroh ia u Blei; janmiet bad ha ka por miet ruh, ha

shuwa ban leit thiah, ngi duwai. Ka long ka babha ban duwai ha ki por mynsngi. Te ka Breviary ka kynthup ia ki jingduwai mynstep, mynsngi bad mynmiet. Ka long ka babha ban don ki jingpule bakhuid; ia kine ruh la kynthup lang ha kane ka kot Breviary.

4. Ka Breviary ka pyndonkam khah-khah eh ia ki Jingduwai ka Baible.

Ha ka Baible ki don bun ki jingduwai bariewblei kiba ai ka jingiaroh ha U Blei. Kine ki don khamtam eh ha ki Salm: Ki Salm ki kynthup ia ki jingrwai-iaroh, ki jingrwai jong ka jingkmen, jong ka jingmap ia ki pop, jong ka jingkyrpad ia ki jingiarap na u Blei. Ki don ruh ki jingrwai ban burom ia u Blei bad ia u Jisu. Ki don ruh ki jingpule na ka Jutang Barim bad Bathymmai. Ngi kynmaw ia kiei kiei baroh kiba u Blei U la leh na ka bynta jong ngi. Ki don ruh ki jingthoh jong ki Riewkhuid hapoh ka Breviary.

Ki Jingkylli.

1. Kaei ka kamram bakongsan tam jong ngi hakhmat u Blei?
2. Mano ba dei ban duwai ha u Blei?

3. Ki khot kumno ia ka kot kaba kynthup ia ki "Jingduwai jong ka Balang"?

4. Ha kano ka por ka bha khamtam eh ban duwai?

5. Ki Salm ki kren shaphang kaei?

6. Na ka kot aiu ngi ioh ia ki Jingpule babha tam eh?

N.B.: *Breviarium:* Ka mut ka Kot ba kynthup ia ki Jingduwai-lyngkhot.

Kiwei pat ki Jingduwai.

1. Kiwei pat ki rukom duwai.

Ka Mas Bakhuid ka dei ka jingduwai bakongsan jong ngi ha u Blei. U Jisu Khrist U duwai ia kata ka Jingduwai ryngkat bad ngi. Ki Sakrament ki dei ki jingduwai ha kiba u Jisu U ai ki jingaiei bakyrpang. Mynta ka Balang ka la thung ki aiñ ki kanun bakyrpang na ka bynta ki jingpule Bakhuid bad ka Breviary. Hynrei ki don sa kiwei ruh ki jingduwai kiba iarap ia ngi ban long ki babha.

2. Ka Jingiaseng-Baible.

Ki don ki Jingiaseng Baible. Ka long kaba bha ban wan iaduwai-lang. Ia kane lah ban leh khamtam eh ha shuwa ki Sngi-Khraw, kum ha ka por Adbent ne por Lent, ne ha ki Sngi burom jong u Jisu. Ngi rwai ia ki jingiaroh ia u Blei da kawei ka jingrwai ; ngi shahskhor ia ki jingpule bakyrpang na ka Baible ; ngi ia duwailang. U Jisu U la ong : " Haba ar ne laingut ki ialum-lang ha ka kyrteng jong Nga, Nga donlang hapdeng jong ki." (Mt. 18, 20).

3. U Rosary.

U Rosary u dei kawei pat ka jingduwai. Um dei tang ka jingduwai "Khublei ko Maria." Hynrei ha ka jingduwai ia u Rosary, ngi pyrkhat ia u Jisu shiphang : Ka jingkha bad jing-

long khunlung jong U ; ka jinglong khynnah ; ki jingshitom jong U bad ka jingiap jong U. Khatduh eh ngi pyrkhat shaphang ka jingim jong ka Burom jong U kaba junom ha Bneng.

4. Ka Lynti Diengphna.

Ka Lynti Diengphna ka dei sa kawei pat ka jingduwai bakordor bad ba sngewtynnat. Ngi pyrkhat ia ki jingshahshitom jong u Jisu. Ngi kynmaw ia ka Jingiap jong U halor ka Diengphna na ka bynta ki pop jong ngi. Kane kan iarap ia ngi ba ngin sngewsih bad sngewrem namar ngi la pynsngewsih ia U ; te ngin panmap na U. Hadien kata ngin sa im biang da ka jingim kaba kham bha.

Ki Jingkylli.

1. Mano ba duwai-lang bad ngi ha ka Mas Bd ?
2. K e ki jingduwai bakyrpang kiba ai ha ngi ia ka jingaiei jong u Blei ?
3. Pynkut ia kane : " Haba ar ne lai ngut ki ialum-lang ha ka kyrteng jong Nga......" .
4. Hato u Rosary u dei tang ka jingduwai " Khublei ko Maria " ?
5. Kino ki jingpyrkhat shaphang ka jingim U Jisu kiba ngi ioh naka jingduwai ia u Rosary?
6. Ha kano ka rukom ka Lynti Diengphna ka iarap ia ngi ?

Ki Iingmane jong Ngi.

1. Ka Iingmane.

Haba ngi leit ban duwai lang, ngi shait leit hapoh ka Ïngmane. Ka jingduwai bakongsan tam jong ngi ka dei ka Jingkñia-Eukharist. Te ngi dei ban leit hajan ka duwan-kñia. Hangta ngin sa ioh iaduwai-lang bad u lyngdoh kum ha kawei ka jingkhawai shi-ïng shi-sem.

2. Ka Duwan bad ka Synduk-duwan Tabernakl.

Ka Duwan ka dei ka jaka bakongsan tam. Ka dei ka miej na ka bynta ka jingkñia bad ka jingbam jong ngi. Dei na kane ka daw ba u Bishop bad ki Lyngdoh ki doh ia ka duwan ha shuwa bad hadien ka Mas. Ka Synduk-duwan (Tabernakl), na ka bynta ka Sakrament Bakhuid, ka don ha ka jaka ba kyrpang ha ki ïngmane baheh jong ngi. Te ki paidbah ki lah ban leit shata ban duwai katba ki mon. Ha baroh ki ïngmane jong ngi, kane ka Synduk ka don ha ka jaka ba la pynitynnat shriak.

3. Ki tiar badonkam ha ka Duwan.

Ia ka Duwan la tap da ka jaiñ lieh. La kumno-kumno dei ban don artylli ki mombati halor ne hajan ka duwan. Dei ban pynieng ruh

ka Diengphna ba khambit ka jingheh hajan ka duwan. U don ruh u dieng-pule (stand) na uba la pule ia ki Lynnong na ka Baible.

4. Kiwei pat ki tiar jong ka Iingmane.

Ka don ka thiar-um Baptisma; ki don ki jaka ban leit phla ne ki synduk jingphla. Hynrei kine kim dei ban kah ia ka duwan. Ia u kpu na ka bynta ka Eukharist Bakhuid dei ban shna na u moida-kew. Ia ka waiñ la ioh na ki sohwaiñ. Ki khuri bad ki pleit-komunion ki dei ban long ki bakhuid. Kiei kiei baroh kiba ngi pyndonkam na ka bynta U Blei ki dei ban long ki bakhuid.

Ki Jingkylli.

1. Hangno la ju pynlong ia ki Jinglehniam paidbah ?
2. Ha ka Jingkñia-Eukharist, ha kano ka jaka ngi dei ban don ?
3. Balei ba u lyngdoh (nongkñia) u doh ia ka duwan ?
4. Hangno dei ban buh ia ka Sakrament Bd. ?
5. Ki tiar aiu ngi donkam ha ka duwan ?
6. Ia ki hostia bad ka wain la shna na kiei ?

Ki Jain Iingmane bad ki Rong.

1. Ki jain lehniam na ka bynta u lyngdoh.

Ia ki jain-niam la pyndonkam ha ki Jinglehniam ban pyni ba ngi dei ban ai burom ia u Blei.

Halor ka Sutan (sopti-kyrïup) u lyngdoh u phong ia ka Alb (ka sopti-kyrïup ka balieh), ban thew ia ka jingkhuid. La pyndonkam ia u Saipan ban bat skhem ia ka Alb. Nangta u wah sa u Stole (u jain lyngkniap halor u ryndang bad ka met hakhmat) ban pyni ia ka bor bad kyrdan jong u lyngdoh.

2. Ki jain Skit-Lehniam.

Donkam ruh ia ka Shasubula (ka jain Mas ba phong halor eh) na ka bynta ka Jingkñia-Eükharist ne ia ka Koppa (ka jain-kup ba halor eh ha ka por Jingkyrkhu da ka Sakrament) na ka bynta kiwei pat ki jinglehniam. Ki Dikon ki phong da ki Tunik bad ki Dalmatik ha ka jaka jong ka Shasubula bad ka Koppa. Ha ka por Jingkyrkhu la pyndonkam ia ka Tawah-tyrpeng, ka jain halor ka Koppa, ban bat bad rah ia ka Sakrament.

3. Ki rong Sngi Burom.

Ki rong jong ki jain-niam ki long kumne :—

Ka Balieh: Na ka bynta ki Sngi khraw bakmen jong u Trai Jisu, jong ka Maria bad jong ki 'Riewkhuid.

Ka rong Basaw : Ka dei ia ka snam bad ka ding. Ki thew ia ka Jingshahshitom u Jisu, ia ka Pentekost bad ia ki Martir.

Ka rong Bajyrngam : Ka dei ia ka jingkyrmen. La pyndonkam ia ka la jan ha baroh ki Sngi-u-Trai.

Ka rong Jngut-saw : Ka thew ia ka dpei (ka dak jingsngewsih) ha ka por Adbent bad por Lent bad na ka bynta kiba iap.

Ka rong Iong : Ka thew ia ka jingiap. La pyndonkam ia ka ha ki jinglehniam leh rukom ia ki ba-iap.

Kiwei pat ki rong jong ka jingkmen lah ban pyndonkam ha ki Sngi Burom bakyrpang.

4. Ka jingriam bakyrpang jong u Bishop.

U Bishop u don ka Sahti, ka dak jong ka kam bakhia jong u ; U Diengsharai, u pyni ba u long u nongsharai ia ki langbrot (riewngeit). Ka Diengphna ha ka shadem jong u (ka pynkyn-

maw ba u dei ban bud ia u Jisu haduh ban iap bad U halor ka Diengphna). Ki Arshbishop ki don ka khneng jain balieh halor ki jain-phong jong ki, namar ki dei ki Bishop-Rangbah jong ka Jylla-Niam Kmie. Ki Bishop ki phong ka Tupia-Moh (Miter) kum ka kyrdan jong ki.

Ki Jingkylli.

1. Balei ki lyngdoh ha ïngmane ki phong ki jaiñ ba kyrpang?
2. Kino ki jaiñ u lyngdoh ha ka Mas Bakhuid?
3. Ban rah ia ka Sakrament Bakhuid, ki pyndonkam ki jaiñ aiu ?
4. Ki jaiñ aiu u Bishop u don ne u phong ?
5. Kino ki rong jong ki jaiñ-niam ?
6. Balei u Arshbishop u don kyrpang ka khneng jaiñ balieh ?

Ki Kot Skit-Lehniam

1. Haba ngi kren shaphang ka Skit-lehniam, ngi la ong ba ngi duwai ne kynnoh da ki ktien ba la buh. Ban pynsah ia kine ki ktien la shon ia ki ha ki kot.

2. Ngi don ka Missal ne ka Kot-Mas na ka bynta ka Jingkñia-Eukharist. Ka thiar-pulc (Lectionary) kaba kynthup ia ki jingpule na ka Baible; bad ka kot jingrwai.

3. Na ka bynta ki Sakrament bad ki Sakramental ngi don ka kot Riti-niam kaba batai shaphang ka Baptisma, ka Jingmap ia ki pop, ka Eukharist Bakhuid bad bun ki rukom kyrkhu.

4. Ngi don ka Breviary na ka bynta ki Jingpule Bakhuid ba la kynthup ha kawei ka kot ne ha ki lai-saw tylli. Ki Bishop bad ki Lyngdoh ki pyndonkam ia kato ka kot man ka sngi.

5. Ka Pontiphikal, ka kot Kñia-Mas u Bishop, bad ka Scremonial, ka kot lehniam u Bishop, ki kynthup ia ki jingduwai jong ki Bishop haba ki ai Jingpynskhem ne Pynkyntang Lyngdoh ne haba ki pynlong ia kiwei pat ki jinglehniam.

6. Ka Martiroloji ka kynthup ia ka jingpule ba man ka sngi shaphang ki Riewkhuid, shaphang ki khmat bad ki jingjia bakongsan jong ka jingim jong ki. Kine kim dei tang kito ki riewkhuid ba la kynmaw ha ka Mas, hynrei baroh ki Riewkhuid kiba ngi kynmaw.

Ki Jingkylli.

1. Ki kot aiu ngi pyndonkam ha ka Jingkñia Eukharist?

2. Ha kano ka kot ki don ki jinglehniam ia ki Sakrament?

3. Ka kot jingduwai aiu ki pyndonkam ki Bishop bad ki Lyngdoh ?

4. Kino ki artylli ki kot ba u donkam u Bishop ha ka por lehniam?

5. Hangno ngi shem ia ki kyrteng ki Riewkhuid?

6. Ia kine ki kot baroh la khot kumno?

Ka Kalendar na ka bynta ka Balang.

1. Ka Kalendar jong ka jingtrei u Jisu.

Ngi baroh ngi pyndonkam ia ka Kalendar. Ka Balang ruh ka don ka Kalendar. Ha ka ngi kynmaw ia ka jingim bad jingtrei u Jisu naduh ka Jingkha ia U haduh ka Pentekost, wat haduh ban da wai ka pyrthei. Ka Jingjia Bakongsan tam ka dei ka Jingiap bad Jingmihpat jong u Jisu Khrist. Ia kane ngi khot ka Jingmaia Paskha.

2. Lai tylli ki kyrdan Sngi-Khraw.

Ka jingkynmaw ia ka jingtrei u Jisu ka don lai kyrdan : Ki Sngi-Bakhraw, ki Sngi Burom bad ki Sngi-Kynmaw. Napdeng kine ki sngi ba la teh ki don ruh ki sngi ba lah ban jied.

3. Ka Jingmaia Paskha.

Ka Jingmaia kaba nyngkong ka dei na ka bynta ka Sngi u Blei. U Jisu U la mihpat ha ka Sngi u Blei. Te man ka Sngi u Blei ka dei ka Sngi Paskha na ka bynta ki Khristan. Ka dei ka "Sngi jong u Trai." Nangta ngi don ka Jingmaia Paskha. Kine ki dei ki lai sngi ha kiba u Jisu U la shah shitom, U la iap bad U la mihpat. Kine ki sngi ki don sawphew sngi ka jingpynkhreh kaba ngi khot ka Por Lent.

Hadien ka Paskha ka bud sa ka Sngi kiew u Jisu sha Bneng bad ka Sngi Pentekost. Ia kine ngi khot ka Jingmaia Paskha.

4. Ka jingwan jong u Jisu ha ka Pyrthei.

Ka Sngi-Bakhraw kaba ar ka dei ka Khristmas. U Jisu, u Blei Bashisha U kylla-long u Briew bashisha. Ka Maria ka dei ka Kmie jong U ha ka pyrthei. Na ka bynta kane ruh ka don ka por jingpynkhreh kaba ngi khot ka por Adbent. Hadien ka Khristmas ngi kynmaw ia u Joseph bad ka Maria. Ngi kynmaw ia ka jingwan jong ki Riewstad na ri Mihngi ha ka Sngi Epiphani ne Jingpynpaw. Ngi pynkhreh ruh na ka bynta ka Jingleit ialap u Jisu da ka Jingiohpdiang Baptisma jong U ha ki kti u Ioannis Baptist.

Ki Jingkylli.

1. Ka Kalendar Balang ka iathuh aiu ha ngi?
2. Kaei ka Jingmaia Paskha ?
3. Kino ki lai-kyrdan jong ki sngi burom ka Balang?
4. Ka sngi aiu ka pynkynmaw ha ngi ia ka Paskha ?
5. Kino ki sngi jong ka Jingmaia Paskha ?
6. Ki sngi bakhraw aiu pat ngi don ha ka Balang?

Ka sdang ka Jinglehniam Paskha.

1. Ka Sngi Paskha jong ngi.

Ka Paskha ka dei ka Por Jinglehniam Bakhraw jong ki Ju. Mynta ka hap ha ka sngi u Blei hadien u 'nai pura, kaba shait long hadien ka 21 tarik u Lber. Ka lah ban long ha kano kano ka sngi naduh ka 25 tarik u Lber haduh ka 26 tarik u Iaiong.

2. Ka Por Lent.

Ngi pynkhreh na ka bynta ka Sngi Bakhraw jong ka Paskha da ki jingshah shitom bad jingshah-jingit ha ka por Lent. U Jisu U la shah-jingit haduh sawphew sngi ha ka ri kynjah. Ngi niew sawphew sngi shuwa ka Paskha khlem da kheiñ ia ki Sngi u Trai. Ka sdang na ka Sngi-ber-dpei. Ka dei ka dak jong ka jinglen ialade bad jingmap.

3. Ka Sngi u Trai Sla-Trai.

Ki don hynriew Sngi u Trai ha ka por Lent. Ka Sngi u Trai Sla-tlai ka dei kaba hynriew. Ngi kynmaw kumno ki Ju ki la ialam ia u Jisu da kaba kynhoi risa sha Jerusalem. "Hosanna, Burom ia u Khun u Dabid. La kyrkhu ia Uta

Uba wan ha ka kyrteng jong u Trai." (Mk. 2, 9.). Ha kane ka sngi la pule ia ki Jingshah-shitom bad Jingiap jong u Jisu na ka Gospel.

4. Ka Sdang ka Taiew Bakhuid.

Ia ka Taiew hadien ka Sngi Sla-tlai la khot ka TAIEW BAKHUID. Ia ki lai sngi bakhat-duh, kata ka sngi Thohdieng, sngi Saitjain, bad Sngi u Trai la khot 'KI LAI SNGI BAKHUID.' Ha ka sngi Palei ngi kynmaw ia ka Jingkhawai ba u Jisu U la ai ha ki Apostol. Ha kato ka sngi la pynlong ia ka Mas jong ka Krisma ha ka por step, ha kaba la kyrkhu ia ka Krisma da u Bishop. Ha ka janmiet jong kane ka juh ka sngi, u Jisu U la ai ia la ka Met bad ka Snam ban long ka jingbam-jingdih jong ngi. U Jisu U la sait ruh ia ki kjat jong ki Apostol. Ka dei ka sngi jingkmen [illegible] u Jisu bad ia ngi. Hynrei ka dei ruh ka por jong ka jingsngewsih ia u Jisu namar ka Jingiap jong U ka la jan.

Ki Jingkylli.

1. Mynno u Jisu U la iap ha kane ka pyrthei ?
2. Kumno la thung ia ka Sngi Paskha jong ngi ?
3. Mynno ka por Lent ka sdang bad ka neh haduh katno ?

4. Ha kano ka por la pule ia ka lynnong ba-nyngkong kaba shaphang ka Jingiap u Jisu ?

5. Lano ki wan ki " Lai Sngi Bakhuid " jong ka aiom Paskha ?

6. Kaei ka Sngi-Peit-ngor bakyrpang shuwa ki Sngi Paskha ?

Ka Jingmaia Paskha.

1. Ka Sngi Thohdieng Bakhuid.

Ha ka Sngi Thohdieng Bakhuid ngi dap da ka jingsngewsih, namar ha kane ka sngi u Jisu U la iap. Ha ka por nohsngi: 1) ka jinglehniam ka kren shaphang ka Jingiap u Jisu. Yn pule shaphang ka Jingshah-shitom bad Jingiap u Jisu, da kaba suki. 2) Nangta u lyngdoh u pin jingiarap na u Blei halor jong u paidbah baroh. 3) Yn pynpaw ia ka Diengphna ha u paidbah ba un iamane ia Ka. Ha ka Sngi Saitjain ym don jinglehniam.

2. Ka Jingsdang jong ka Jingduwai Paskha.

Ha ka janmiet Sngi Saitjain ka don ka Peitngor Paskha. Ia ka sharak (mombati) bathymmai la wanlam hapoh ïngmane. Nangta yn tbeh ia u mombati. Ki bud sa ki jingduwai, nangta sa ka Jingkyrkhu ia ka Um-Baptisma. U Jisu U la iap ban wengnoh ia ki pop, nyngkong eh ia ka pop-tynrai. Ngi pynthymmai ia ki jingkular Baptisma.

3. Ka Jingknia Paskha ban kynmaw ia ka Jingmihpat.

Dangstep phyrngap yn pynlong ia ka Mas Paskha. Ka kyntien jingkmen "Alleluia" ka sawa. U Jisu U la wanlam ha ngi ia ka jingpynim.

4. Ka Aiom Paskha : Ki Sngi hadien ka Sngi Paskha.

Ka Aiom Paskha ka neh haduh hynniew taiew. Hadien sawphew sngi ka wan ka Sngi Kiew u Jisu sha Bneng. Hadien sanphew sngi, ka Pentekost ka iathuh ha ngi ba u Jisu U la phah ia U MYNSIEM BAKHUID ban kyrkhu ia ki Apostol bad ia ka Balang. Naduh Paskha haduh Pentekost yn tbeh ia u Mombati-Paskha ha baroh ki Mas. Ka Pentekost ka dei ka sngi bakhatduh jong ka Aiom Paskha.

Ki Jingkylli.

1. Lai tylli ki jinglehniam la pynlong ha ka Sngi Thohdieng Bakhuid. Kiei kita ?
2. Balei ba ym don jinglehniam ha ka step Sngi Saitjain ?
3. Lano ka sdang ka Peit-ngor Paskha ?
4. Ia ei la tbeh kyrpang ban thew-pharshi ia u Khrist ?
5. Ha ka Mas Bakhuid jong ka Paskha, la pyndonkam ia ka ktien kyrpang aiu ?
6. Ka Aiom Paskha ka neh haduh katno ?

Ka Aiom Khristmas.

1. U Jisu U wan biang.

U Jisu U la wan shisien kum u briew. Un sa wan biang ha ka sngi ba wai-noh ka pyrthei. Ha kane ka Aiom ngi puson shaphang baroh artylli ki jingwan jong u Jisu.

2. Ka por Adbent.

Ki don saw Sngi u Trai ban pynkhreh ia ka Kristmas. Kane ka por jingpynkhreh ka dei ka por Adbent. Haduh ka 16 tarik u Nohprah ngi puson shaphang ka Jingwan ba-ar jong u Jisu, kum u Nongbishar jong ngi ha ka sngi khatduh. Hadien ka 16 tarik, ngi puson, phra sngi lynter, kumno ba u Jisu U la wan hapdeng jong ngi kum u briew.

3. Ka Jinglehniam Khristmas.

Ka shait-don ka Jinglehniam Eukharist ha ka por shiteng synñia. Ha kane ka Mas ngi kynmaw kumno ba u Jisu U la wan hapdeng jong ngi ha ka jingjarjar bad jingsngewrit. La kñia ruh sa artylli ki Mas. Ka Aiom Khristmas ka dei ka por jong ka jingkmen bad jingsngewbha. Kumba u Jisu U la leh sbun ia ngi, ma ngi ruh ngi dei ban leh sbun ia kiwei.

4. Ki Sngi Burom hadien ka Aiom Khristmas.

Ki Sngi Khristmas, ha kane ka por, ki dei: 1) Ha ka Sngi u Blei hadien ka Sngi Khristmas ngi kynmaw ia ka Ïng-ka-Sem jong u Jisu, ka Maria bad u Joseph. 2) Ha ka Shi-tarik u Kyllalyngkot ngi burom ia ka Maria kaba long ka Kmie jong u Jisu. 3) Ha ka 6 tarik u Kyllalyngkot, ka Sngi Epiphani (Jingpynpaw), ngi kynmaw ia ki Syiem Riewstad na ri Mihngi kiba la leit ban mane ia u Jisu ha Bethlehem. 4) Ha ka Sngi u Trai hadien ka Epiphani, ngi kynmaw ba ia u Jisu ba la pynbaptis da u John Baptist bakhuid shuwa ba u Jisu un sdang ban leit ialap. La pynkut ia ka Aiom Khristmas da kane ka Sngi burom jong ka Baptisma.

Ki Jingkylli.

1. Kin don katno tylli ki jingwan jong u Khrist?
2. Kumno la khot ia ka jingpynkhreh ia ka Khristmas?
3. Kiei ki artylli kiba ngi kynmaw ha ka por Adbent?
4. Katno tylli ki Mas ki lyngdoh ki kñia ha ka Sngi Khristmas?
5. Iathuh ia ki sawtylli ki Sngi Bakhraw hadien ka Sngi Khristmas.
6. Lano ka kut ka Aiom Khristmas?

Kiwei pat ki Sngi Burom.

1. Katto katne ki Sngi-Bakhraw hadien ka Aiom Paskha.

Hadien ka Por Pentekost, ngi don katto katne ki Sngi-Bakhraw.

1) Ka Sngi u Trai Triniti, ha hap ha ka Sngi u Trai banyngkong hadien ka Pentekost. Ngi burom ia ki Lai-Person ha kawei ka Jinglong-Blei.

2) Ka Sngi jong ka Met bad ka Snam jong u Jisu ka hap ha ka sngi Palei hadien ka Sngi Trinity. Kane ka dei ka Sngi Burom ba ai jingkmen, namar ha ka Sngi Palei shuwa ka Paskha ngi la dang puson shaphang ka Jingiap u Jisu.

3) Ka Sngi Burom ka Dohnud Bakhuid tam u Jisu ka hap ha ka Sngi Thohdieng hadien ka Sngi u Trai ka ba-ar jong ka Pentekost. Ngi kynmaw ia ka jingieid u Jisu ia ngi namar U la iap na ka bynta jong ngi.

4) Ka Sngi u Khrist, u Syiem jong kiei kiei baroh, ka hap ha ka Sngi u Trai bakhatduh (ba 34) hadien ka Pentekost. Baroh kiei kiei ki don hapoh ka bor jong u Jisu. Kane ka dei ka Sngi burom bakhatduh jong ka Kalendar Balang.

5. Ki Sngi-Bakhraw, ki Sngi Burom bad ki Sngi-Jingkynmaw;

Ki don khyndai tylli ki Sngi-Bakhraw ha ka shisnem, bad ki don 23 tylli ki Sngi Burom. Kine ki dei ki sngi ba ai-jingmyntoi ia ngi. Kiwei pat ki sngi burom ngi khot ki Sngi Jingkynmaw. Katto katne ki don la ka jong ka Mas, katba ia kiwei pat ym baroh ki parish ki pyndonkam ne leh burom.

6. Ia kaei kaba la leh kiwei, ngi ruh ngi lah ban leh.

Kine ki jingkynmaw ki ai nuksa ia ngi ba ki briew kum ma ngi ki la lah ban im hok ha ka lynti u Blei. Katto katne ki la iap-martir, katto katne pat ki la im sotti (kynthei bad shynrang); katto katne ki la long ki KPA-BALANG, (kiba la im ha syndah ki Apostol), katto katne pat ki la long ki Doktor (nonghikai-Balang) ne ki Bishop. Don kiba la seng ia ki Seng Riewniam; don ruh kiba la long tang ki riew-paidbah. Lada ngi im hok, ngi ruh ngin sa leit ban im suk bad u Blei.

Ki Jingkylli.

1. Iathuh ia ki Saw tylli ki Sngi-Bakhraw hadien ka Paskha.

2. Ki don katno tylli ki Sngi-Bakhraw bad katno tylli ki Sngi-Burom ?

3. La khot kumno ia kiwei pat ki Sngi-Burom ?

4. Kumno la ai-nam ia ki shynrang bad kynthei bakhuid ?

5. Balei la khot ia ki " ki Riewkhuid " ?

6. Lada ki Riewkhuid ki la long ki briew ki bakhuid bad ki la ioh-leit shong bad u Blei, ngi pat de ngin leh kumno ?